

2026-2027 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI
11. SINIF TARİH DERSİ GÜNLÜK DERS PLANI

TAR.11.1.1 - Osmanlı Devleti'nin 1683-1789 Yılları Arasındaki Siyasi ve Askerî Mücadeleleri

Eğitim Öğretim Yılı	2026-2027
Ders	Tarih
Sınıf	11. Sınıf
Ünite	1. Ünite: Değişen Dünyada Osmanlı (1683-1789)
Öğrenme Çıktısı	TAR.11.1.1. Osmanlı Devleti'nin 1683-1789 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerini sonuçları açısından değerlendirebilme
Süre / Takvim	8 x 40 dakika - 14 Eylül-9 Ekim 2026
Ana Kaynak	MEB 11. Sınıf Tarih Ders Kitabı, 1.1 bölümü, s. 12-39
Cevap Kaynağı	1.1. Osmanlı Devleti'nin 1683-1789 Yılları Arasındaki Siyasi ve Askerî Mücadeleleri - Ders Kitabı Etkinlik Cevapları
Doğrudan Bileşenler	SBAB10.1 Harita Okuma; E1.1 Merak; OB7 Veri Okuryazarlığı; SDB3.3 Sorumlu Karar Verme
Yöntem / Teknik	Harita okuma, kaynak inceleme, olay bilgi kartı, karşılaştırma, tarihsel bakış açısı, tarihsel empati, Sokratik tartışma, kanıta dayalı kısa yazma
Öğrenme Kanıtları	Olay bilgi kartları; siyasi-askerî sonuç tablosu; Tarihsel Bakış Açısı Formu; gerekçeli sıralama; Müzakere Gözlem Formu; kısa kanıta dayalı metin
Materyaller	MEB ders kitabı, akıllı tahta, basılı/dijital harita, HGM Atlas veya dijital küre, olay kartları, çalışma kâğıtları, tahta-kalem

1. ÖĞRENME ÇIKTISI VE SÜREÇ BİLEŞENLERİ

- a) Osmanlı Devleti'nin 1683-1789 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerinin sonuçlarını karşılaştırır.
- b) Osmanlı Devleti'nin 1683-1789 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerinin sonuçlarına ilişkin yargıda bulunur.

2. ÖN DEĞERLENDİRME VE KÖPRÜ KURMA

- s. 12'deki sadrazam, yeniçeri ve çiftçi konuşmaları üzerinden öğrencilerin XVII. yüzyılda güç kaybı nedenlerine ilişkin ön bilgileri ortaya çıkarılır. Farklı görüşlerden biri seçilir ve metin içi kanıtlarla gerekçelendirilir.
- s. 13 haritasında Azak-Kırım, Belgrad-Budin ve Ukrayna-Podolya bölgeleri buldurulur; coğrafi konum ile savunma/sefer stratejisi arasında bağ kurulur.
- Önceki sınıf düzeyindeki 1453-1683 siyasi-askerî gelişmeler kısaca hatırlatılarak II. Viyana Kuşatması'nın Osmanlı dış politikası için bir kırılma olup olmadığına ilişkin tahmin alınır.
- Harita okumadan sonuç değerlendirmesine geçiş için "coğrafi konum → askerî hareket → siyasi sonuç" zinciriyle bir örnek kurdurulur.

3. 8 DERS SAATİNİN GENEL DAĞILIMI

Ders	Kitap Sayfaları	Ana Çalışma
1. Ders	s. 12-17	Düşünelim; stratejik bölgeler; II. Viyana'nın nedenleri, güzergâhı, coğrafi zorlukları ve olay bilgi kartı
2. Ders	s. 18-22	Kutsal İttifak savaşları; Zenta; barış mektubu; Karlofça ve İstanbul antlaşmaları; Karlofça bilgi kartı
3. Ders	s. 23-25	Prut Savaşı ve Antlaşması; kaynak karşılaştırma; tarihsel empati; Prut bilgi kartı
4. Ders	s. 26-28	1714-1718 savaşları; Belgrad'ın kaybı; Pasarofça; Pasarofça bilgi kartı
5. Ders	s. 29-32	I. Mahmut; 1736-1739 savaşları; başarı nedenleri; dilsiz harita; Belgrad Antlaşması
6. Ders	s. 33-36	1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı; Çeşme ve Kartal Sahrası; Küçük Kaynarca; bilgi kartı
7. Ders	s. 37-38	Uygulayalım: altı olayın siyasi-askerî sonuçlarını karşılaştırma; Tarihsel Bakış Açısı Formu
8. Ders	s. 39	Sokratik tartışma; Müzakere Gözlem Formu; güç kaybettiren gelişmelere ilişkin kanıta dayalı yargı

1. Ders - MEB Ders Kitabı s. 12-17

Aşama / Süre	Öğretmenin Yapacakları	Öğrencinin Yapacakları	Kaynak / Ölçme
Düşünelim 5 dk	s. 12'deki üç konuşmayı okuturlar. "Hangisine daha çok katılıyorsunuz?" sorusunda tek doğru cevap dayatmaz; görüşün metindeki kanıtlarla gerekçelendirilmesini ister.	Bir görüş seçer ve yönetim, askerî teknoloji ya da sosyoekonomik sorunlardan kanıt gösterir.	MEB s. 12; ön değerlendirme
Harita / Keşfedelim 6 dk	s. 13 haritasında Azak-Kırım, Belgrad-Budin ve Ukrayna-Podolya'yı buldurur; stratejik önem cümlelerini tamamlattırır.	Bölgeleri haritada gösterir; Karadeniz, Tuna-Orta Avrupa ve kuzeybatı güvenliği açısından önemini açıklar.	MEB s. 13; SBAB10.1
II. Viyana'ya giriş 6 dk	s. 14-15 metni ve Kaynak A'dan Tököli İmre, Habsburg baskısı, Orta Macaristan ve Viyana hedefini neden-sonuçla inceler.	Siyasi ve stratejik nedenleri kısa notlara dönüştürür.	MEB s. 14-15
Sefer güzergâhı 8 dk	Harita 1.1 ve HGM Atlas/dijital küreyle İstanbul-Viyana güzergâhını inceler. Coğrafi unsurların olumlu-olumsuz etkilerini ve mesafeyi sorgular.	Dağ, nehir, geçit, uzun mesafe ve ikmal başlıklarında etkileri listeler; kullanılan uygulamaya göre mesafeyi ölçer.	MEB s. 14-15; dijital harita

Aşama / Süre	Öğretmenin Yapacakları	Öğrencinin Yapacakları	Kaynak / Ölçme
Kahlenberg 7 dk	s. 16 Kaynak B-C'de Kahlenberg tablosunu ve çok cepheli savaşın başlangıcını inceler; görselin savaşın hangi aşamasını gösterdiğini kanıtlar açıklar.	Coğrafi zorlukları ve görseldeki saldırı/bozgun göstergelerini belirler.	MEB s. 16; görsel kaynak
Olay bilgi kartı 8 dk	s. 17 bilgi kartını doldurtur; neden-sonuçların kitaptaki kaynaklarla uyumunu kontrol eder.	II. Viyana Kuşatması'nın tarih, aktör, neden ve sonuçlarını karta işler.	MEB s. 17; öğrenme kanıtı

2. Ders - MEB Ders Kitabı s. 18-22

Aşama / Süre	Öğretmenin Yapacakları	Öğrencinin Yapacakları	Kaynak / Ölçme
Kutsal İttifak 7 dk	s. 18-20'deki cepheler ve kaynaklar üzerinden Kutsal İttifak, çok cepheli savaş ve Zenta yenilgisini işler.	Dört cephede savaşın askerî, mali ve toplumsal sonuçlarını çıkarır.	MEB s. 18-20
Barış mektubu 7 dk	s. 21 görevinde öğrenciyi II. Mustafa döneminin sadrazamı rolüne yerleştirir; barış gerekçesi için en az üç tarihsel kanıt ister.	Zenta, vergi yükü, asker/mühimmat sıkıntısı ve cephe kayıplarını kullanarak kısa mektup yazar.	MEB s. 21; tarihsel bağlam
Karlofça 9 dk	s. 21-22'de Karlofça ve İstanbul Antlaşmalarını harita üzerinden inceler; toprak ve diplomasi sonuçlarını ayırır.	Avusturya, Venedik, Lehistan ve Rusya lehine değişen sınırları haritadan okur.	MEB s. 21-22; harita
Tehdit alanları 6 dk	Rumeli/Balkanlar, Mora-Ege-Adriyatik, Kırım-Karadeniz kuzeyi ve Boğdan/kuzeybatı sınırını gerekçeleriyle tartışır.	Kayıp bölgelere göre tehdit altına giren sahaları haritada gösterir.	MEB s. 22; SBAB10.1
Karlofça bilgi kartı 7 dk	s. 22 bilgi kartını doldurtur; "dönüm noktası" yargısının hangi sonuçlara dayandığını sorar.	Neden, toprak kayıpları ve savunma siyaseti sonuçlarını karta işler.	MEB s. 22
Kısa karşılaştırma 4 dk	II. Viyana ve Karlofça'yı "askerî sonuç / siyasi sonuç" ölçütleriyle yan yana yazdırır.	İki olay arasında bir benzerlik ve bir farklılık yazar.	Biçimlendirici değerlendirme

3. Ders - MEB Ders Kitabı s. 23-25

Aşama / Süre	Öğretmenin Yapacakları	Öğrencinin Yapacakları	Kaynak / Ölçme
Pрут bağlamı 7 dk	s. 23'te Rusya'nın Karadeniz hedefi, XII. Karl ve Ukrayna Kazakları bağlamını kaynaklarla inceler.	Pрут'a giden nedenleri siyasi ve stratejik başlıklarla özetler.	MEB s. 23
Tarihsel empati 8 dk	s. 24 Kaynak I-I'den I. Petro ve Rus askerlerinin duygu/düşüncelerini kaynakla gerekçelendirmelerini ister.	Korku, kaygı, çaresizlik gibi olası duyguları metin kanıtıyla açıklar.	MEB s. 24
Barış tartışması 8 dk	s. 25 kaynaklarından kuşatılan Rus ordusunun serbest bırakılması ve antlaşma sonuçlarını karşılaştırır.	Pрут'un Rusya için askerî yenilgi, ordunun kurtulması bakımından diplomatik başarı sayılmasını açıklar.	MEB s. 25; kaynak karşılaştırma
Pрут bilgi kartı 7 dk	s. 25 olay bilgi kartını doldurtur.	Tarih, aktör, neden, sonuç ve dikkat çeken gelişmeyi yazar.	MEB s. 25
Karşılaştırma tablosu 7 dk	II. Viyana, Karlofça ve Pрут için siyasi/askerî sonuç sütunlarını doldurtur.	Üç olayı ortak ölçütlerle karşılaştırır.	OB7; karşılaştırma
Kapanış 3 dk	"Pрут, Karlofça sonrasında toparlanma işareti midir?" sorusunu bir kanıtlarla yanıtlar.	Kısa yargı yazar.	Çıkış kartı

4. Ders - MEB Ders Kitabı s. 26-28

Aşama / Süre	Öğretmenin Yapacakları	Öğrencinin Yapacakları	Kaynak / Ölçme
1714-1718 savaşları 8 dk	Harita ve metin üzerinden Mora'nın geri alınması, Petervaradin, Temeşvar ve Belgrad'ın kaybını işler.	Cepheleri ve başlıca kayıp/kazanımları haritada belirler.	MEB s. 26
Belgrad'ın kaybı 8 dk	s. 27 Kaynak L-M'den Belgrad'ın siyasi ve askerî önemini tartışır; ilgili alanları doldurtur.	Orta Avrupa itibarı, savunma hattı ve sefer üssü kaybını siyasi/askerî olarak ayırır.	MEB s. 27
Pasarofça kaynakları 8 dk	s. 28 Kaynak N-O'da toprak kaybı ile sınır güvenliği/ticari ilişkiler gibi farklı sonuçları birlikte inceler.	Antlaşmanın hem güç kaybı hem barış/ticaret ortamı doğuran sonuçlarını ayırt eder.	MEB s. 28
Pasarofça bilgi kartı 8 dk	s. 28 bilgi kartını doldurtur.	Neden, kaybedilen bölgeler, Mora'nın korunması ve barışçı siyaset sonuçlarını yazar.	MEB s. 28
Tabloya ekleme 5 dk	Önceki karşılaştırma tablosuna Pasarofça satırını ekler.	Siyasi ve askerî sonuçları doğru sütunlara yazar.	OB7
Kapanış 3 dk	"Pasarofça neden yalnız askerî kayıp olarak değerlendirilemez?" sorusunu sorar.	Barışçı siyaset ve ticari/sınır düzeni açısından yanıt verir.	Sözlü kontrol

5. Ders - MEB Ders Kitabı s. 29-32

Aşama / Süre	Öğretmenin Yapacakları	Öğrencinin Yapacakları	Kaynak / Ölçme
Askerî yenilenme 6 dk	I. Mahmut dönemindeki Humbaracı Ahmet Paşa, hendesehane ve topçu düzenlemelerini 1736-1739 savaşlarına hazırlık bağlamında işler.	Askerî yenilenmenin savaş performansına olası katkısını belirler.	MEB s. 29
İki cepheli savaş 8 dk	s. 29-30 kaynaklarından Rusya ve Avusturya'ya karşı eş zamanlı mücadelenin zorluklarını ve Osmanlı toparlanmasını inceler.	İki cephede savaş, salgın-lojistik sorunları ve Osmanlı direnç unsurlarını karşılaştırır.	MEB s. 29-30
Başarı nedenleri 6 dk	s. 30 sorusunu cevaplatır; Humbaracı ıslahatı, kuvvet birleşimi, Tuna savunması ve rakiplerin sorunlarını kanıtlarla eşleştirir.	Başarı nedenlerini en az üç kanıtla açıklar.	MEB s. 30
Dilsiz harita 6 dk	s. 31'de Orkapı, Azak, Özi/Kılburnu ve Hotin'i atlas desteğiyle işaretletir.	Merkezleri dilsiz haritada konumlandırır.	MEB s. 31; harita
Belgrad Antlaşması 8 dk	s. 32 Kaynak Ş-T'den Belgrad'ın geri alınması, Tuna hattı ve Rusya'nın Karadeniz'de savaş gemisi bulunduramamasını inceler.	Belgrad Antlaşması'nın siyasi ve askerî sonuçlarını ayırır.	MEB s. 32
Bilgi kartı 6 dk	Belgrad Antlaşması bilgi kartını doldurtur ve karşılaştırma tablosuna ekletir.	Kartı ve tabloyu tamamlar.	MEB s. 32; OB7

6. Ders - MEB Ders Kitabı s. 33-36

Aşama / Süre	Öğretmenin Yapacakları	Öğrencinin Yapacakları	Kaynak / Ölçme
1768-1774 savaşı 7 dk	s. 33'te II. Katerina, Lehistan müdahalesi, Karadeniz-Kırım hedefi ve savaş cephelerini işler.	Savaşın nedenlerini ve Rusya'nın stratejik hedeflerini belirler.	MEB s. 33
Çeşme ve Kartal Sahrası 7 dk	s. 33-34 Kaynak U-Ü-V'den deniz ve kara yenilgilerini karşılaştırır.	Komuta, eğitim, teknik ve taktik yenilenme ihtiyacını çıkarır.	MEB s. 33-34
Küçük Kaynarca 9 dk	s. 34-36'daki kaynaklar ve Harita 1.5 üzerinden Kırım'ın bağımsızlaşması, Rusya'nın Karadeniz/Boğaz hakları ve nüfuzunu inceler.	Siyasi-egemenlik ve askerî-stratejik sonuçları ayrı başlıklarla yazar.	MEB s. 34-36
21 Temmuz sembolizmi 4 dk	Rusların imza tarihini Prut'un yıl dönümüne denk getirmesini siyasi/diplomatik mesaj olarak tartışır.	Sembolik tarih seçimini yorumlar.	MEB s. 35
Bilgi kartı 6 dk	s. 36 Küçük Kaynarca bilgi kartını doldurtur ve altı olaylık karşılaştırma tablosunu tamamlar.	Kartı ve tabloyu tamamlar.	MEB s. 36; OB7
Gerekçeli sıralama 7 dk	Öğrenciden Osmanlı'ya en fazla güç kaybettiğini düşündüğü üç gelişmeyi önem sırasına koymasını ve her biri için kısa kanıt yazmasını ister.	Üç gelişmeyi sıralar; kanıt ve sonuç ilişkisi kurar.	Sıralama kartı

7. Ders - MEB Ders Kitabı s. 37-38

Aşama / Süre	Öğretmenin Yapacakları	Öğrencinin Yapacakları	Kaynak / Ölçme
Uygulayalım hazırlık 4 dk	s. 37 yönergesini açıklar; etkileşimli harita erişilebiliyorsa açar, değilse önceki harita ve olay kartlarını kullanır.	Altı olayın bilgi kartlarını hazırlar.	MEB s. 37
Karşılaştırma tablosu 16 dk	II. Viyana, Karlofça, Prut, Pasarofça, Belgrad ve Küçük Kaynarca için siyasi ve askerî sonuçları tek tabloda karşılaştırır.	Altı olayı ortak ölçütlerle karşılaştırır; benzerlik ve farklılıkları işaretler.	MEB s. 37; OB7
Tarihsel Bakış Açısı Formu 14 dk	s. 38 yönergesine göre sınıfı altı gruba ayırır; her gruba bir olay verir. Dört sorunun kaynaklara dayalı cevaplanmasını ister.	Seçilen olayın nedeni, aktör bakış açıları, sonucu ve devam eden gelişmeleri yazar.	MEB s. 38; SDB3.3
Paylaşım 4 dk	Gruplardan kısa sonuç sunumu alır; diğer gruplardan bir kanıt sorusu ister.	Çıkarımını paylaşır ve başka gruba soru yöneltir.	Grup değerlendirme
Tartışmaya hazırlık 2 dk	Öğrencilerden önceki sıralama kartındaki yargılarını ertesi ders yeniden sınamalarını ister.	Bir yargısını tartışmaya hazırlar.	Sonraki derse hazırlık

8. Ders - MEB Ders Kitabı s. 39

Aşama / Süre	Öğretmenin Yapacakları	Öğrencinin Yapacakları	Kaynak / Ölçme
Tartışma kuralları 5 dk	s. 39 yönergesini ve Müzakere Gözlem Formunu açıklar: neden-sonuç, kanıt, bakış açısı ve kişiye değil görüşe cevap verme.	Grup içi rollerini belirler.	MEB s. 39
1. tur - iddia 8 dk	“Hangi gelişme Osmanlı Devleti’ne daha fazla güç kaybettirdi?” sorusuyla grupların ilk iddia ve kanıtlarını sunmasını sağlar.	Seçtiği olay veya antlaşmayı siyasi/askerî etkileriyle savunur.	Sokratik tartışma
2. tur - sorgulama 8 dk	Gruplara birbirlerinin iddiasını açıklama, neden-sonuç ve kanıt sorularıyla sınatır.	Karşı grubun kanıtını sorgular; görüşünü düzeltir veya güçlendirir.	MEB s. 39; SDB3.3
Uzlaştırma 6 dk	Toprak kaybı, stratejik bölge, diplomatik nüfuz, askerî güç ve uzun vadeli etki ölçütleriyle görüşleri uzlaştırır.	Sınıfın ortak ve ayrışan yargılarını kısa listeye dönüştürür.	Karşılaştırma / yargı
Kanıtı dayalı kısa metin 9 dk	Seçilen bir mücadelenin Osmanlı üzerindeki etkisini 5-7 cümleyle, en az iki kanıt ve bir sonuç yargısıyla yazdırır.	Tarihsel kavramları doğru kullanarak kısa metin yazar.	Kısa yazılı ürün
Gözlem / kapanış 4 dk	Müzakere Gözlem Formunu tamamlar; bir güçlü ve bir geliştirme alanı bildirir.	Öz değerlendirme yapar.	MEB s. 39

5. KİTAP SORULARI VE ETKİNLİKLER İÇİN ÖĞRETMEN CEVAP ÇERÇEVELERİ

Kıtap Sorusu / Etkinlik	Cevap Türü	Öğretmen İçin Cevap Çerçevesi
s. 12 - Güç kaybı konuşmaları	Açık uçlu / örnek	Cevap belgesindeki örnek görüş çiftçiyi öne çıkarır: tımar düzeninin bozulması, ağırlaşan vergiler, Celâli saldırıları ve köylünün toprağı terk etmesi üretim, vergi geliri ve güvenliği aynı anda zayıflatmıştır. Öğrenci diğer konuşmaları metin kanıtıyla savunursa kabul edilir.
s. 13 - Azak ve Kırım	Beklenen cevap	Karadeniz’in kuzeyindeki savunma hattını güçlendirir ve Rusların güneye/Karadeniz’e ilerlemesini zorlaştırır.
s. 13 - Belgrad ve Budin	Beklenen cevap	Tuna yolu ile Orta Avrupa’ya açılan stratejik geçitleri denetler; batı sınırını korumayı ve Avrupa seferlerini kolaylaştırır.
s. 13 - Ukrayna ve Podolya	Beklenen cevap	Kuzeybatı sınırını genişletir; Lehistan ve Rusya yönünden gelebilecek baskılara karşı güvenlik alanı oluşturur.
s. 15 - Coğrafi unsurlar	Beklenen cevap	Olumlu: ova/vadi ilerleme-konaklama; nehirler su/yön; şehir-kaleler ikmal. Olumsuz: dağ/geçitler ağır araçları yavaşlatır; büyük nehirler köprü ve zaman gerektirir; uzun mesafe ve hava koşulları ikmali zorlaştırır.
s. 15 - İstanbul-Viyana mesafesi	Yaklaşık cevap	Cevap belgesi harita ölçeğine göre kuş uçuşu yaklaşık 1.250-1.300 km verir. Dijital araçta yöntem ve güzergâha göre farklı sonuç çıkabilir; öğrenci kullandığı ölçüm yöntemini belirtmelidir.
s. 16 - Viyana coğrafyası	Olası cevap	Tepeler ve engebeli arazi görüş/hareketi sınırlar; nehirler ve arazi ağır topları zorlaştırır; Kahlenberg gibi yüksek alanlar yardım kuvvetlerine avantaj sağlayabilir; uzun mesafe ikmali güçleştirir.
s. 16 - Görselde savaş aşaması	Olası cevap	Kuşatmanın sonundaki Kahlenberg taarruzu ve Osmanlı bozgunu olabilir; tepelerden inen kuvvetler, yakın çatışma, duman ve yangınlar 12 Eylül 1683 saldırısıyla uyumludur.
s. 17 - II. Viyana bilgi kartı	Doğrudan çerçeve	14 Temmuz-12 Eylül 1683; IV. Mehmet / Merzifonlu Kara Mustafa Paşa. Neden: Orta Avrupa’da üstünlük, Tököli İmre desteği, Viyana’nın stratejik hedef oluşu. Sonuç: Kahlenberg yenilgisi, geri çekilme, Kutsal İttifak, uzun çok cepheleli savaş ve Karlofça süreci.
s. 21 - Barış mektubu	Örnek yaklaşım	On altı yıllık savaşın hazine-halk üzerindeki yükü, olağanüstü vergiler, köylerin boşalması, asker/mühimmat sıkıntısı, Zenta ve cephe kayıpları kullanılarak barışın devlet düzenini korumak için gerekli olduğu savunulabilir.

Kitap Sorusu / Etkinlik	Cevap Türü	Öğretmen İçin Cevap Çerçevesi
s. 22 - Tehdit altındaki bölgeler	Beklenen cevap	Rumeli/Balkanlar: Avusturya sınırı Belgrad'a yaklaştırdı. Mora-Ege-Adriyatik: Venedik güçlendi. Kırım/Karadeniz kuzeyi: Rusya Azak'ı aldı. Boğdan-kuzeybatı: Lehistan Podolya'yı geri aldı.
s. 22 - Karlofça bilgi kartı	Doğrudan çerçeve	26 Ocak 1699; II. Mustafa / Amcazâde Hüseyin Paşa. Neden: çok cepheli savaş, Zenta, asker-mühimmat-para sıkıntısı ve iç düzenin bozulması. Sonuç: Macaristan-Erdel, Mora-Dalmaçya, Podolya kayıpları; büyük ve kalıcı toprak kaybı; savunma siyaseti.
s. 24 - I. Petro ve askerler	Olası cevap	I. Petro için esaret/ölüm korkusu, çaresizlik ve tahtın geleceği kaygısı; askerler için panik, umutsuzluk, ölüm korkusu ve son mücadeleye hazırlanma duyguları kaynakla gerekçelendirilebilir.
s. 25 - Prut bilgi kartı	Doğrudan çerçeve	21 Temmuz 1711; III. Ahmet / Baltacı Mehmet Paşa. Neden: Rusya'nın Karadeniz siyaseti, Azak, XII. Karl meselesi ve antlaşmaya aykırı hareketler. Sonuç: Azak geri alındı; Rus baskısı sınırlandı; kuşatılan Rus ordusu imha edilmeden kurtuldu.
s. 27 - Belgrad'ın kaybı	Beklenen cevap	Siyasi: Orta Avrupa itibarı ve etkisi zayıfladı; barış/sınır koruma siyaseti güçlendi. Askerî: Tuna'daki savunma ve sefer üssü kaybedildi; batı savunma hattı geriledi; askerî yenilenme ihtiyacı belirginleşti.
s. 28 - Pasarofça bilgi kartı	Doğrudan çerçeve	21 Temmuz 1718; III. Ahmet / Nevşehirli Damat İbrahim Paşa. Neden: Mora'nın geri alınması, Avusturya'nın savaşa katılması, Petervaradin yenilgisi ve Belgrad'ın kaybı. Sonuç: Belgrad, Temeşvar ve Kuzey Sırbistan kaybedildi; Mora korundu; barışçı siyaset ve Lale Devri ortamı.
s. 30 - 1736-1739 başarı nedenleri	Beklenen cevap	Humbaracı/topçu düzenlemeleri; İvaz Mehmet Paşa ile Hekimoğlu Ali Paşa kuvvetlerinin birleşmesi; Bosna/Tuna savunması; Avusturya düzensizliği; Rus salgın ve lojistik sorunları.
s. 31 - Dilsiz harita	Doğrudan cevap	Orkapı: Kırım'ın kuzey girişi. Azak: Azak Denizi'nin doğu ucu. Özi/Oçakov ve Kılburnu: Dinyeper-Bug ağız. Hotin: Dinyester üzerinde, Karadeniz'in kuzeybatısı.
s. 32 - Belgrad bilgi kartı	Doğrudan çerçeve	1739; I. Mahmut / İvaz Mehmet Paşa. Neden: Rusya'nın Azak/Kırım saldırıları, Avusturya'nın savaşa katılması, Osmanlı başarıları sonrası görüşmeler. Sonuç: Belgrad ve Pasarofça kayıplarının çoğu geri alındı; Tuna hattı kuruldu; Rusya Karadeniz'de savaş gemisi bulundurmuyacaktı; Avusturya ile uzun barış.
s. 34 - Ordu ve donanmanın gücü	Beklenen cevap	Rusya karşısında belirgin güç kaybı vardır. Kartal Sahrası'ndaki ağır yenilgi ve Çeşme'de donanmanın imhası, sayıdan çok komuta, eğitim, düzen, teknik ve taktik yenilenme ihtiyacını gösterir.
s. 35 - 21 Temmuz	Olası cevap	Rusya, Prut yenilgisinin hatırasını tersine çevirmek ve Küçük Kaynarca'yı sembolik rövanş olarak göstermek; askerî-diplomatik üstünlüğünü vurgulamak istemiş olabilir.
s. 36 - Küçük Kaynarca bilgi kartı	Doğrudan çerçeve	21 Temmuz 1774; I. Abdülhamid / Muhsinzade Mehmet Paşa. Neden: Lehistan müdahalesi, sınır ihlali, Karadeniz-Kırım hedefi ve ağır yenilgiler. Sonuç: Kırım bağımsız; Rusya Karadeniz/Boğaz ticarî hakları ve Osmanlı Ortodoksları üzerinde nüfuz; savaş tazminatı; 1783 ilhakına zemin.
s. 37 - Sonuç karşılaştırması	Doğrudan çerçeve	II. Viyana: Kutsal İttifak ve uzun savaş. Karlofça: kalıcı büyük toprak kaybı ve savunmaya geçiş. Prut: özgüven/Azak'ın geri alınması fakat Rus ordusunun kurtulması. Pasarofça: barışçı siyaset/Lale Devri; Belgrad-Temeşvar-Kuzey Sırbistan kaybı. Belgrad: itibar ve uzun barış; Belgrad-Tuna hattının geri alınması. Küçük Kaynarca: Kırım'ın ayrılması, Rus nüfuzu ve Karadeniz-Boğaz tehdidi.
s. 38 - Tarihsel Bakış Açısı Formu	Örnek - Küçük Kaynarca	Neden: Rusya'nın Lehistan ve Karadeniz-Kırım siyaseti ile sınır ihlalleri. Bakış açıları: II. Katerina'nın genişleme siyaseti; Osmanlı yöneticilerinin Rus ilerlemesini durdurma amacı; yenilgiler sonrası antlaşmayı kabul etme zorunluluğu. Sonuç: Kırım'ın ayrılması, Rusya'nın Karadeniz/Boğaz hakları ve nüfuz artışı.
s. 39 - En fazla güç kaybettiiren gelişme	Açık uçlu / örnek	Cevap belgesi Karlofça ve Küçük Kaynarca'yı öne çıkarır. Karlofça büyük ve kalıcı Avrupa toprak kaybı ve savunmaya geçiş; Küçük Kaynarca Kırım hâkimiyetinin kaybı ile Rusya'nın Karadeniz, Boğazlar ve Osmanlı iç işleri üzerindeki nüfuz imkânlarını artırmıştır. Farklı yargılar kanıtlıysa kabul edilir.

6. FARKLILAŞTIRMA

- Destekleme: Olay-tarih-sonuç kartları kullanılır; öğrenci II. Viyana, Karlofça, Prut, Pasarofça, Belgrad ve Küçük Kaynarca'yı siyasi/askerî sonuç sütunlarına yerleştirir.
- Destekleme: Harita okumada Azak-Kırım, Tuna-Belgrad-Budin, Mora ve Podolya gibi sabit referans noktaları önceden işaretlenir; öğrenciden olayla ilişki kurması istenir.
- Destekleme: Tarihsel Bakış Açısı Formunda "Neden oldu? Kim ne istiyordu? Ne oldu? Sonra ne gelişti?" biçiminde sadeleştirilmiş yönlendirici sorular kullanılır.
- Zenginleştirme: Altı mücadelenin siyasi, askerî ve diplomatik sonuçlarını açıklamalı zaman şeridi veya bilgi görseline dönüştüren çalışma hazırlanabilir.
- Zenginleştirme: Karlofça ve Küçük Kaynarca antlaşmaları farklı kaynak ve haritalarla karşılaştırılarak uzun vadeli güç kaybı açısından kanıta dayalı kısa değerlendirme yazılabilir.

7. ÖĞRETMEN YANSITMASI

- ☐ Öğrenciler altı temel mücadele/antlaşmanın sonuçlarını ortak ölçütlerle karşılaştırabildi mi?
- ☐ Siyasi sonuç ile askerî sonucu birbirinden doğru ayırabildiler mi?
- ☐ Harita etkinlikleri stratejik bölgelerin önemini görünür kıldı mı?
- ☐ Tarihsel Bakış Açısı Formunda neden, aktör bakış açısı, sonuç ve devam eden gelişmeler doğru ilişkilendirildi mi?
- ☐ Gerekçeli sıralamada seçilen kanıt öğrencinin önem yargısını gerçekten destekliyor muydu?
- ☐ Sokratik tartışmada öğrenciler farklı görüşleri kanıtla karşılaştırıp gerektiğinde yargılarını revize edebildi mi?
- ☐ TAR.11.1.2'ye geçmeden önce hangi olay veya sonuç için kısa tekrar yapılmalı?